

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

315

Integracja i kryzysy na lokalnych i globalnych rynkach we współczesnym świecie

Tom 1

Redaktorzy naukowi

Jan Rymarczyk

Małgorzata Domiter

Wawrzyniec Michalczyk

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redakcja wydawnicza: Anna Grzybowska, Aleksandra Śliwka

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: K. Halina Kocur

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-400-4 (tom 1)

ISBN 978-83-7695-327-4 (całość)

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Franciszek Adamczuk , Współpraca gospodarcza na pograniczu polsko-czeskim – aspekty przestrzenne i instytucjonalne.....	13
Marzena Adamczyk , Rola Rady Stabilności Finansowej w zapobieganiu kryzysom finansowym.....	24
Eric Ambukita , Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w województwie wielkopolskim	33
Anna Barwińska-Małajowicz , Absolwenci szkół wyższych w kontekście (nie)dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb pracodawców. Analiza porównawcza na przykładzie wybranych regionów w Polsce i Niemczech	43
Zbigniew Bentyn , Kryzys polityczny i jego logistyczne konsekwencje dla międzynarodowej sieci dostaw	54
Zbigniew Binek , Minimalizacja kosztów wprowadzenia euro w Polsce – doświadczenia krajów wchodzących do Unii Europejskiej w 2004 roku oraz rozwiązania własne	64
Joanna Bogolębska , Doświadczenia gospodarki światowej ze stanami globalnych nierównowag płatniczych w kontekście ich kryzysogenności.....	74
Jarosław Brach , Pozycja polskich międzynarodowych drogowych przewoźników ładunków na europejskim rynku drogowego międzynarodowego transportu towarowego – przyczyny sukcesu	85
Magdalena Broszkiewicz , Kreowanie wartości dla akcjonariuszy jako instrument rozwoju i kształtowania atrakcyjności inwestycyjnej współczesnych rynków kapitałowych.....	105
Dominika Brzęczek-Nester , Pozycja konkurencyjna polskiego przetwórstwa przemysłowego w kontekście wyników handlu zagranicznego w latach 2006-2011	115
Katarzyna Brzozowska , Wpływ kryzysu finansowego na otoczenie regulacyjne biznesu we Włoszech	125
Katarzyna Bujan , <i>Cash pooling</i> jako instrument zarządzania płynnością finansową w transnarodowych korporacjach	135
Ignacy H. Chrzanowski , NAFTA jako alternatywna forma integracji gospodarczej. Z perspektywy krajów postkomunistycznych	144
Anna Chrzęściewska , Determinanty rozwoju bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Indiach.....	157
Anna Czech , Kryzysy energetyczne we współczesnym świecie	167
Wioletta Czemieli-Grzybowska , Źródła finansowania małych i średnich przedsiębiorstw w Europie w warunkach kryzysu	175

Katarzyna Czerewacz-Filipowicz , Polityka antykryzysowa Federacji Rosyjskiej na obszarze Euroazjatyckiej Wspólnoty Gospodarczej	184
Małgorzata Czermińska , Swobody rynku wewnętrznego oraz wspólna polityka konkurencji Unii Europejskiej a konkurencyjność przedsiębiorstw...	195
Małgorzata Domiter , Znaczenie globalnych reguł prowadzenia wymiany handlowej ze szczególnym uwzględnieniem KNU dla krajów rozwijających się	208
Jerzy Dudziński , Uwagi o działalności inwestorów finansowych na rynkach towarowych.....	223
Bartosz Fortuński , Czy energetyka światowa integruje się z założeniami polityki energetycznej Unii Europejskiej?.....	234
Elżbieta Golemska , Nowe metody zarządzania logistyką międzynarodową w procesie umiędzynarodawiania polskich przedsiębiorstw	244
Eugeniusz Gostomski , Proces tworzenia unii bankowej w krajach Eurolandu	256
Małgorzata Graćik-Zajackowski , <i>Fair trade</i> : szansa czy zagrożenie dla rozwoju krajów Południa?	267
Tomasz Gutowski , Bezpośrednie inwestycje zagraniczne jako główny sposób inwestowania korporacji transnarodowych w Polsce	277
Marcin Haberla, Sebastian Bobowski , Od uniwersytetu średniowiecznego do uniwersytetu trzeciej generacji	287
Rafał Hryniewiecki , Dyplomacja energetyczna – pomiędzy teorią a praktyką	298
Małgorzata Janicka , Liberalizacja przepływów kapitałowych wobec ewolucji międzynarodowego systemu walutowego	308
Anna H. Jankowiak , Japoński model komunikacji biznesowej a otwarcie japońskiej gospodarki na globalizację	319
Dorota Jankowska, Agnieszka Majka , Zmiany na lokalnych rynkach pracy województwa podkarpackiego w aspekcie przeobrażeń trójsektorowej struktury zatrudnienia	327
Dorota Jarema , Odpowiedź ASEM na światowy kryzys finansowy	337
Bohdan Jeliński , Fundamentalne konsekwencje kryzysu gospodarki globalnej	346
Ewa Klima, Magdalena Rosińska-Bukowska , Kryzys finansowy 2008 – analiza percepcji kryzysu przez społeczeństwo europejskie	357
Barbara Klimas , Kryzys państwa opiekuńczego i trudności w ograniczaniu społecznych funkcji państwa	368
Artur Klimek , Napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych z krajów wschodzących do Polski	378
Karolina Klupś , Przepływy bezpośrednich inwestycji zagranicznych na Ukrainie oraz ukraińskich inwestycji zagranicznych w latach 2004-2013	388
Agnieszka Kłysik-Uryszek , Wpływ kryzysu na aktywność międzynarodową przedsiębiorstw polskich	400
Agnieszka Konopelko , Polityka Unii Europejskiej wobec krajów regionu Kaukazu Południowego w kontekście globalnego kryzysu finansowego ..	410

Radosław Koszewski , Wykorzystanie zbiorów rozmytych w selekcji kandydatów do aliansu	421
Patrycja Krawczyk , Wpływ kryzysu rynków finansowych i bankowych w XXI wieku na ocenę ratingową wybranych państw	429
Anetta Kuna-Marszałek , Budowa powiązań nauki z biznesem – przegląd badań.....	439
Jarosław Kuśpit , Efekty ekonomiczne Europejskiej Polityki Sąsiedztwa Unii Europejskiej wobec państw Europy Wschodniej w okresie kryzysu gospodarczego	450
Aleksandra Kuźmińska-Haberla , Kraj pochodzenia produktu we współczesnej gospodarce.....	459
Małgorzata Stefania Lewandowska, Tomasz Gołębiowski , Innowacyjność a konkurencyjność międzynarodowa polskich przedsiębiorstw przemysłowych. Wyniki badań.....	469
Marek Maciejewski , Wiarygodność kredytowa państw w obliczu kryzysu finansów publicznych	480
Agnieszka Majka , Zróżnicowanie atrakcyjności inwestycyjnej powiatów województwa podkarpackiego.....	493
Dominika Malchar-Michalska , Międzynarodowy handel zbożem w krajach o niskim dochodzie i deficycie żywnościowym w obliczu światowego wzrostu cen żywności w latach 2006-2011	502
Arkadiusz Malkowski , Rola zarządzania strategicznego w budowaniu konkurencyjnego regionu transgranicznego na przykładzie Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska 2007-2013	513
Arkadiusz Malkowski, Agnieszka Malkowska , Creating a competitive region on the example of Pomerania Euroregion	523
Witold Małachowski , Polityka antykryzysowa Niemiec a integracja europejska	533
Jakub Marszałek , Emisja obligacji zamiennych w warunkach światowego kryzysu finansowego	545
Grzegorz Mazur , Nowy kształt powszechnego systemu preferencji celnych Unii Europejskiej	555
Lidia Mesjasz , Doświadczenia historyczne w zakresie niewypłacalności państw – wnioski dla współczesnej polityki gospodarczej.....	566
Joanna Michalczyk , Główne przesłanki bezpieczeństwa żywnościowego Polski i próba jego pomiaru.....	577
Wawrzyniec Michalczyk , Znaczenie wymiany wewnątrzgałęziowej w polskim handlu zagranicznym towarami rolno-spożywczymi	592
Bartosz Michalski , Zaawansowanie technologiczne polskiego eksportu w pierwszej dekadzie XXI wieku	607

Tomasz Michałowski , Kryzys zadłużeniowy w strefie euro a trwałość relacji kursowej euro/frank CFA.....	619
Ewa Mińska-Struzik , Bariery rozwoju eksportu w polskich przedsiębiorstwach wysokiej techniki – wyniki badań własnych	630

Summaries

Franciszek Adameczuk , Economic cooperation in Polish-Czech border – spatial and institutional aspects.....	23
Marzena Adamczyk , The role of Financial Stability Board in preventing financial crises	32
Eric Ambukita , Foreign direct investment in Wielkopolska Voivodeship	42
Anna Barwińska-Małajowicz , High schools graduates in the context of (not) adjusting of educational offer to the employer expectations. Comparative analysis on the example of chosen regions in Poland and Germany	53
Zbigniew Bentyn , The political crisis and its logistic implications for international supply network	63
Zbigniew Binek , Minimizing the costs of introduction of euro in Poland – experience of countries entering the European Union in 2004 and own solutions.....	72
Joanna Bogolebska , The experience of global economy with global imbalances as a crisis-breeding element.....	84
Jarosław Brach , The position of Polish international road freight carriers on the European market of international road freight hauling – reasons behind the success	104
Magdalena Broszkiewicz , Creating value for shareholders as an instrument of growth and development of the investment attractiveness of modern capital markets.....	114
Dominika Brzęczek-Nester , Competitive position of Polish manufacturing in the context of foreign trade performance in the period 2006-2011	124
Katarzyna Brzozowska , The impact of financial crisis on the regulation environment in Italy	134
Katarzyna Bujan , <i>Cash pooling</i> as a tool for liquidity management in transnational corporations	143
Ignacy H. Chrzanowski , NAFTA as an alternative form of economic integration. From the perspective of the post-communist countries.....	156
Anna Chrzęściewska , Determinants of foreign direct investment development in India.....	166
Anna Czech , Energy crises in contemporary world.....	174
Wioletta Czemieli-Grzybowska , Sources of financing small and medium enterprises in Europe during the crisis	183
Katarzyna Czerewacz-Filipowicz , Anti-crisis policy of the Russian Federation in the area of the Eurasian Economic Community	194

Małgorzata Czerwińska , Freedom of the internal market and the common EU competition policy and competitiveness of companies.....	207
Małgorzata Domiter , The importance of global trading rules with special regard to the Most Favoured Nation clause for developing countries.....	222
Jerzy Dudziński , Remarks on financial investors' engagement on commodity markets.....	233
Bartosz Fortuński , Is the global energy integrates with EU energy policy objectives?	243
Elżbieta Golemska , New methods of logistics management in the internationalization of Polish firms.....	255
Eugeniusz Gostomski , The process of creating the banking union in the eurozone	266
Małgorzata Grącik-Zajaczkowski , Fair trade: an opportunity or a threat for the development of the South?	276
Tomasz Gutowski , Foreign direct investments as the main way of transnational corporations' investments in Poland.....	286
Marcin Haberla, Sebastian Bobowski , From the medieval university to the university of the third generation.....	297
Rafał Hryniewiecki , Energy diplomacy – theoretical framework and practical applications	307
Małgorzata Janicka , The liberalization of capital flows in the presence of the evolution of the international monetary system.....	318
Anna H. Jankowiak , Japanese business communication model and the opening of the Japanese economy to the process of globalization	327
Dorota Jankowska, Agnieszka Majka , Changes on the local labor markets of the Podkarpackie Voivodeship in terms of the transformation of the three-sector structure of employment.....	336
Dorota Jarema , ASEM response to the global financial crisis	345
Bohdan Jeliński , Main consequences of global economy crisis	356
Ewa Klima, Magdalena Rosińska-Bukowska , The crisis of 2008 – analysis of European society's perception of the phenomenon.....	367
Barbara Klimas , Crisis of the welfare state and difficulties in limiting the social functions of the state.....	377
Artur Klimek , Inflows of foreign direct investment from emerging economies to Poland.....	387
Karolina Klupś , Foreign direct investment in Ukraine and the Ukrainian foreign investment flows in the years 2004-2013	399
Agnieszka Kłysik-Uryszek , Impact of economic crisis on Polish outward FDI	409
Agnieszka Konopelko , The European Union policy towards the countries of the South Caucasus region in the context of the global financial crisis.....	420
Radosław Koszewski , The use of fuzzy sets in the selection of candidates to an alliance	428

Patrycja Krawczyk , Impact of the crisis on financial and banking markets in the 21 st century on the rating of selected countries.....	438
Anetta Kuna-Marszałek , Building cooperation between science and business – literature review	449
Jarosław Kuśpit , Economic effects of the European Neighborhood Policy of the European Union towards the countries of Eastern Europe during the economic crisis	458
Aleksandra Kuźmińska-Haberla , Country of origin of a product in the modern economy	468
Małgorzata Stefania Lewandowska, Tomasz Gołębiowski , Innovativeness and international competitiveness of Polish industry. Research outcomes	479
Marek Maciejewski , The reliability of the states in the face of public finance crisis	492
Agnieszka Majka , Diversification of investment attractiveness of counties in the Podkarpackie Voivodeship.....	501
Dominika Malchar-Michalska , International cereal trade in Low-Income Food-Deficit Countries in the context of the world food price surge 2006-2011 ..	512
Arkadiusz Malkowski , Strategic management in building the competitive region on the example of Cross-border Co-operation Operational Programme of the Republic of Poland and the Czech Republic 2007-2013....	522
Arkadiusz Malkowski, Agnieszka Malkowska , Budowa konkurencyjnego regionu na przykładzie Euroregionu Pomerania.....	532
Witold Malachowski , Anti-crisis policy of Germany and European integration	544
Jakub Marszałek , Convertible bonds issuance in the time of world financial crisis	554
Grzegorz Mazur , A new shape of the Generalised System of Preferences of the European Union	565
Lidia Mesjasz , State insolvency – historical experience and lessons for current economic policy.....	576
Joanna Michalczyk , Main determinants of Poland’s food security and an attempt of its measuring	591
Wawrzyniec Michalczyk , The importance of intra-industry exchange in Polish foreign trade in agri-food products	606
Bartosz Michalski , Technological advancement of Polish exports in the first decade of the 21 st century	618
Tomasz Michałowski , Debt crisis in the eurozone and the sustainability of the euro/CFA franc rate.....	629
Ewa Mińska-Struzik , Barriers for exporting activities in Polish high-tech enterprises – own study results	640

Tomasz Gutowski

Uniwersytet Gdański

BEZPOŚREDNIE INWESTYCJE ZAGRANICZNE JAKO GŁÓWNY SPOSÓB INWESTOWANIA KORPORACJI TRANSNARODOWYCH W POLSCE

Streszczenie: Proces inwestowania, tak silnie widoczny w zglobalizowanej gospodarce, jest jednym z ważniejszych czynników świadczących o jej rozwoju. Warunki funkcjonowania państw i przedsiębiorstw powodują, że współczesne inwestowanie „nie zna granic”. Uzależnione jest ono jednak od wielu czynników, mających swoje źródło zarówno w samej gospodarce, jak i w funkcjonującym w jej ramach przedsiębiorstwie. Warto uświadomić sobie różne możliwości przeprowadzania inwestycji, zwłaszcza tych poza macierzystym krajem pochodzenia przedsiębiorstwa. W artykule podjęto więc rozważania, które dotyczą bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) realizowanych przez korporacje transnarodowe w Polsce.

Słowa kluczowe: bezpośrednie inwestycje zagraniczne, korporacja transnarodowa, globalizacja.

1. Wstęp

Rozumienie gospodarki nie zawsze jest jednoznaczne. Każdy z nas, nawet powierzchownie obserwując współczesną sytuację gospodarczą, zauważa jej nieustanną zmienność oraz odnotowuje gwałtowne i nierzadko negatywne efekty towarzyszące funkcjonowaniu państw i samych przedsiębiorstw¹. Nielatwa do przeprowadzenia jest analiza codziennych zjawisk, mało przewidywalne są zachowania rynku, trudno również przewidzieć konsekwencję tych zachowań w odniesieniu do podmiotów funkcjonujących w gospodarce. Sytuacja ta jest wynikiem oddziaływania sił, które przyjęto nazywać siłami globalizacji. Warto pamiętać, że efekty tego procesu odnoszą się nie tylko do funkcjonowania gospodarki i działalności przedsiębiorstw. Wpływają również na inne sfery codziennego życia². Licznie przeprowadzane anali-

¹ T. Gutowski, *Rozwój przedsiębiorstwa we współczesnej gospodarce*, [w:] *Gospodarka elektroniczna – współczesne przedsiębiorstwo na rynku globalnym*, red. J. Winiarski, Wydawnictwo UG, Gdańsk 2010, s. 23-25.

² Efekty globalizacji można zaobserwować również m.in. w sferze społecznej, kulturalnej oraz politycznej.

zy zjawiska globalizacji pozwalają na lepsze zrozumienie procesu oraz znalezienie pozytywnych efektów jego oddziaływania. Jednym z takich efektów, głównie w wymiarze gospodarczym, jest bez wątpienia realizacja tzw. bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ). Podmiotami silnie zaangażowanymi w taki proces są korporacje transnarodowe.

2. Korporacje transnarodowe i ich rola w gospodarce

Współczesny obraz funkcjonowania gospodarki jest skomplikowany i zależny od wielu czynników. W poszczególnych częściach świata czynniki te stwarzają lepsze lub gorsze warunki funkcjonowania przedsiębiorstw. Zróżnicowanie czynników wynika m.in. z położenia geograficznego kraju, warunków makro- i mikroekonomicznych oraz z polityki realizowanej przez duże podmioty gospodarcze, nazywane powszechnie korporacjami transnarodowymi. Uchodzą one za prekursorów wszelkich, zachodzących w gospodarce zmian.

Należące do największych graczy rynkowych korporacje składają się z przedsiębiorstwa macierzystego oraz filii zagranicznych³. Przedsiębiorstwo macierzyste, funkcjonując najczęściej w kraju pochodzenia korporacji, kontroluje aktywa przedsiębiorstw zagranicznych, najczęściej poprzez posiadanie udziałów w kapitale tych podmiotów. Filia zagraniczna to natomiast podmiot mający swoją siedzibę w innym kraju niż przedsiębiorstwo macierzyste i w stosunku do którego inwestor zachowuje prawo uczestniczenia w zarządzaniu⁴. Oprócz struktur formalnych, rola odgrywana przez korporacje w gospodarce wynika z charakterystycznych, wspólnych dla nich cech. Należą do nich m.in.: suwerenność w podejmowaniu strategicznych działań i decyzji, złożoność (własności, kontroli, struktur produkcyjnych, organizacyjnych i przestrzennych), rozproszenie geograficzne, specjalizacja (wybrana filia podejmuje się określonej, innej niż pozostałe filie, działalności na potrzeby rynku światowego), zdolność arbitrażowania (korporacja w tym samym czasie prowadzi operacje na kilku rynkach w celu uzyskania różnic ekonomicznych), zdolność integrowania (istnienie zintegrowanych systemów kooperacyjnych), elastyczność organizowania (koordynacja zróżnicowanych procesów produkcyjno-handlowych), globalna efektywność (możliwie optymalny rozdział zadań i/lub działań badawczych, produkcyjnych i handlowych)⁵.

Rola korporacji we współczesnej gospodarce sprowadza się również do pełnienia kosztochłonnej i odpowiedzialnej funkcji prekursora zmian. Z punktu widzenia gospodarki ważniejsza wydaje się kwestia odpowiedzialności za rynek oraz wobec tych, którzy stanowią grupę klientów korporacji. W pierwszym przypadku kwestia

³ *Transnational Corporation in World Development*, United Nations Center on Transnational Corporation, New York 1983, s. 14.

⁴ M. Rozkwitalska, *Zarządzanie międzynarodowe*, Difin, Warszawa 2007, s.201.

⁵ I. Zabielska, M. Fierek, *Korporacje transnarodowe jako podmiot procesu globalizacji*, <http://www.konferencja.edu.pl/ref8/pdf/pl/Zabielska-Fierek-Olsztyn.pdf>, s. 4 [dostęp: 17.02.2013].

odpowiedzialności przejawia się m.in. w dbałości korporacji o środowisko naturalne, tworzeniu dogodnych warunków pracy i płacy oraz w korzystnych i przejrzystych relacjach z decydentami na szczeblach lokalnym i państwowym. Zachwianie proporcji w którymkolwiek z tych elementów powoduje powstanie niekorzystnego obrazu korporacji na arenie międzynarodowej. Podobnie jest w drugim przypadku – odpowiedzialności wobec swoich klientów. Od ich gustów, preferencji i możliwości finansowych uzależniony jest przecież rozwój korporacji w przyszłości. Czując się odpowiedzialne wobec klientów, korporacje transnarodowe ponoszą znaczne nakłady na przekonanie odbiorcy, że to właśnie ten, a nie inny produkt jest najlepszy i najbardziej oczekiwany na rynku. Wymierne rezultaty tych działań, mierzone przychodami uzyskiwanymi ze sprzedaży, przekładają się na rozwój zagranicznej ekspansji korporacji. Przejawia się ona m.in. lokowaniem środków korporacji poza granicami kraju ich pochodzenia. Działania te umożliwiają zdynamizowanie procesu umiędzynarodowienia światowej aktywności gospodarczej. O wzroście umiędzynarodowienia świadczyć więc mogą ogólna liczba korporacji transnarodowych w gospodarce oraz poziom ich zaangażowania kapitałowego w przedsięwzięcia zagraniczne. W takim przypadku nie bez znaczenia są czynniki gospodarcze i polityczne oraz infrastrukturalne w kraju, w którym korporacja realizuje bądź ma zamiar realizować proces inwestycyjny⁶.

3. Inwestowanie w postaci bezpośrednich inwestycji zagranicznych

Zgodnie z definicją Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju oraz Międzynarodowego Funduszu Walutowego o bezpośrednich inwestycjach zagranicznych można mówić wtedy, gdy rezydent jednej gospodarki, zwany inwestorem bezpośrednim, uzyskuje trwałą, długoterminową korzyść z kapitału zainwestowanego w jednostkę – rezydenta innej gospodarki – znajdującą się w innym państwie niż kraj pochodzenia inwestora. Kontynuując analizę przytoczonej definicji, należy zwrócić uwagę na pojęcie „trwałej korzyści”. Wskazuje ona na długookresowy związek pomiędzy przedmiotem inwestycji a inwestorem, który posiada znaczący wpływ na zarządzanie przedsiębiorstwem. W definicji zwraca się ponadto uwagę na progowy poziom udziału w przedsiębiorstwie, który umożliwia inwestorowi wywieranie skutecznego wpływu na decyzje firmy. Przyjęto, że jest nim 10% akcji zwykłych lub głosów⁷. Wielkość ta uważana jest za wystarczającą ze względu na zwykle dość duże rozproszenie udziałów pomiędzy różnych indywidualnych inwestorów. Jak pisze Z. Madej, bezpośredniość inwestycji zagranicznych polega na tym, że środki kapitało-

⁶ T. Gutowski, *Korporacja transnarodowa i jej siła oddziaływania na gospodarkę*, [w:] *Studia i materiały Instytutu Transportu i Handlu Morskiego. Biznes elektroniczny. Przedsiębiorstwo na rynku globalnym. Transport i handel morski*, red. H. Klimek, O. Dębicka, Wydawnictwo UG, Gdańsk 2011, s. 106-107.

⁷ *OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment*, third edition, OECD, Paris 1996, s. 7-8.

we lokowane są tylko w walory przedsiębiorstw, a nie innych podmiotów, na przykład samorządów lokalnych czy też innych instytucji wspomagających funkcjonowanie i rozwój podmiotów gospodarczych. Tak więc inwestowanie bezpośrednio ma charakter udziałowy, pozwalający na partycypowanie inwestora w zarządzaniu, własnościach i wyniku finansowym przedsiębiorstwa⁸. Jak twierdzi M. Jaworek, „kapitał inwestycji bezpośrednich obejmuje kapitał podstawowy (akcyjny lub udziałowy), wnoszony w postaci pieniężnej lub jako aport rzeczowy, dopłaty do kapitału, reinwestowane zyski oraz inne należności i zobowiązania związane z zadłużeniem między przedsiębiorstwami powiązаныmi kapitałowo”⁹. W przypadku BIZ transferowanie kapitału dotyczy więc zarówno środków finansowych, jak i konkretnych dóbr inwestycyjnych. Zgodnie z zaleceniami OECD, do BIZ wliczane są również ewentualne późniejsze transakcje kapitałowe dokonywane między inwestorem bezpośrednim a przedsiębiorstwem bezpośredniego inwestowania. W wartości BIZ ujmowane są więc zakupy kolejnych akcji lub udziałów przedsiębiorstwa bezpośredniego inwestowania, reinwestowanie dochodów w takim przedsiębiorstwie oraz pożyczki i kredyty¹⁰.

Głównymi motywami inwestowania w postaci BIZ są aspekty dochodowy i kontrolny. Motyw dochodowy wynika z samej definicji BIZ, zawartej już w tej części opracowania. Motyw kontrolny dotyczy zaś prawa inwestora do wywierania aktywnego wpływu na przedsiębiorstwo za granicą, w którym dysponuje znaczącym kapitałem. Zakres kontroli obejmuje, obok udziału w kapitale, cały transferowany pakiet czynników produkcji oraz środków niematerialnych. Nierzadko też przedstawiciele inwestora, sprawując funkcję kontroli, są członkami zarządów lub organów kontrolujących w podmiotach, w których wystąpiło zaangażowanie własnych środków poza- lub/i finansowych.

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne mogą być realizowane przez korporacje transnarodowe w różny sposób. Istnieje więc możliwość tworzenia przedsiębiorstwa od podstaw oraz przejęcia przedsiębiorstwa w całości lub w części. Pierwszy z przytoczonych sposobów inwestowania nosi nazwę inwestycji *greenfield*, drugi – *brownfield*. Słuszna wydaje się teza, iż inwestycje typu *greenfield* są bardziej korzystne niż inwestycje *brownfield*¹¹. Realizacja inwestycji od podstaw, w przeciwieństwie do tych realizowanych już w funkcjonującym podmiocie gospodarczym, pozwala na transfer pożądanych kapitałów i innych zasobów w fazie przed i zaraz po uruchomieniu inwestycji. Projekty inwestycyjne typu *greenfield*, realizowane przez inwe-

⁸ Z. Madej, *Powiązania między globalnym a polskim rynkiem kapitałowym*, [w:] *Globalizacja. Mechanizmy i wyzwania*, red. B. Liberska, PWE, Warszawa 2002, s. 247.

⁹ M. Jaworek, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w prywatyzacji polskiej gospodarki*, TNOiK „Dom Organizatora”, Toruń 2006, s. 16-17.

¹⁰ *Przemiany we współczesnej gospodarce światowej*, red. E. Oziewicz, PWE, Warszawa 2006, s. 108.

¹¹ *Przedsiębiorstwo, zasady działania, funkcjonowanie, rozwój*, red. J. Żurek, Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2007, s. 1001.

stora od podstaw, wiążą się zwykle z budową zakładu produkcyjnego, utworzeniem filii handlowej, konsultanckiej czy też biura prawnego. Inwestowanie w istniejące przedsiębiorstwo może być utrudnione chociażby z punktu widzenia konieczności „dostosowania” ponoszonych nakładów do tego, co już istnieje w przedsiębiorstwie. W przypadku realizacji inwestycji *brownfield* wyróżnia się – oprócz przejęć – również fuzje przedsiębiorstw. Fuzje polegają na połączeniu dwóch lub większej liczby przedsiębiorstw z różnych krajów, w wyniku czego dochodzi zwykle do stworzenia nowego przedsiębiorstwa. W wyniku fuzji każdy z podmiotów traci swoją odrębność i osobowość. Cechą fuzji jest zwykle dobrowolne działanie partnerów, bardzo często o podobnej wielkości udziałów w rynku. W części przypadków występuje wielkościowe zróżnicowanie przedsiębiorstw. Zasadniczym wówczas celem utworzenia fuzji dla większego podmiotu może stać się chęć dostępu do rynku, na którym działalność do tej pory prowadził mniejszy podmiot. W zamian za posiadane wcześniej walory spółki właściciele łączących się spółek otrzymują akcje lub udziały nowo utworzonego przedsiębiorstwa¹². Przejęcie przedsiębiorstwa lub jego części przez inwestora zagranicznego realizowane jest poprzez zakup akcji lub majątku w rozmiarach wystarczających do przejęcia kontroli lub/i zarządzania w przejmowanym podmiocie gospodarczym. Może to nastąpić m.in. poprzez zakup akcji lub udziałów przedsiębiorstwa, uczestnictwo w podniesionym kapitale własnym w przedsiębiorstwie czy też wystąpienie wspólnika ze spółki. Istnieje możliwość umorzenia kapitału, co może owocować objęciem kontroli nad przedsiębiorstwem przez pozostałych właścicieli lub też zawiązaniem wspólnego przedsięwzięcia. Jego istota polega na tym, że z wydzielonych przez obu partnerów aktywów tworzy się wspólne przedsiębiorstwo, przy czym jeden z nich obejmuje pozycję akcjonariusza lub udziałowcy większościowego¹³.

Wymienione formy inwestowania – mimo zaznaczonych różnic – mają jedną wspólną cechę. Obie dają korporacjom możliwość ingerowania w funkcjonowanie regionów oraz całej gospodarki w kraju inwestowania (głównie *greenfield*) oraz wywierają znaczący wpływ na działalność podmiotów gospodarczych, zmieniając ich sytuację finansową, technologiczną i prawną (głównie *brownfield*). To właśnie od korporacji w dużej mierze zależy kształtowanie dalszych losów, zarówno gospodarek, jak i przedsiębiorstw. BIZ staje się więc w „rękach” korporacji efektywnym narzędziem oddziaływania na gospodarkę kraju, w którym inwestycja została ulokowana. Z jednej strony można więc mówić o efektach inwestycji zagranicznych dla przedsiębiorstw, w których takie inwestycje miały miejsce. Z drugiej strony nie bez znaczenia pozostają siła i sposób oddziaływania BIZ na inne podmioty obecne na rynku. Rozpatrując pierwszą z wymienionych sytuacji, należy zwrócić uwagę na cel przyświecający inwestorowi. Lokuje on swój kapitał w celu dalszego rozwoju przedsiębiorstwa, w którym staje się jednym z głównych lub głównym właścicielem. Na-

¹² *Fuzje i przejęcia*, red. W. Frąckowiak, PWE, Warszawa 2009, s. 24 i nast.

¹³ Tamże, s. 27.

bywając lub łącząc się z przedsiębiorstwami prowadzącymi działalność na obcych rynkach lub dokonując tam inwestycji typu *greenfield*, przedsiębiorstwo inwestujące czerpie znaczące profity. Do najważniejszych z nich należą dostęp do nowych źródeł surowców, możliwość pozyskania pracowników oraz, a może przede wszystkim, rozszerzenie dostępu do nowych rynków zbytu. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne umożliwiają inwestorowi uniknięcie nadmiernych kosztów transportu swoich produktów za granicę, dzięki czemu możliwe jest wyeliminowanie opłat celnych i innych barier handlowych. Nie bez znaczenia pozostaje w takiej działalności brak występowania różnic kursowych. Rozwój przedsiębiorstwa poprzez realizację BIZ wywołuje zmiany w jego strukturze organizacyjnej, co w konsekwencji przyczynia się do przeprowadzenia zmian w systemie zarządzania podmiotem gospodarczym i zastosowania takiego, który z punktu widzenia rozszerzonego zakresu działalności okaże się najbardziej korzystny. Kolejnym pozytywnym efektem realizowania BIZ w przedsiębiorstwach jest wykorzystanie tzw. efektów skali. Powoduje to możliwość generowania niższych (niż u konkurentów występujących na tym rynku) kosztów własnej działalności. Realizowanie dużego wolumenu produkcji lub też świadczenie bardzo dużej liczby usług staje się przez to znacznie tańsze. W konsekwencji powinno to stwarzać możliwość zaoferowania ich klientowi w cenie korzystniejszej niż konkurencja. Realizowanie „dużej” sprzedaży przekłada się w oczywisty sposób na wartości generowane przez korporacje z tytułu przychodów ze sprzedaży..

Przeprowadzając nawet pobieżną analizę wartości bezpośrednich inwestycji zagranicznych, stwierdzić można, że stanowią one, szczególnie dla korporacji, główny obszar ich międzynarodowej aktywności gospodarczej¹⁴. Nie sposób też zaprzeczyć stwierdzeniu, że korporacje transnarodowe, m.in. z uwagi na swoją wielkość, przejawiającą się chociażby w postaci środków finansowych lokowanych poza krajem macierzystym, współtworzą warunki funkcjonowania globalnej gospodarki. Wydaje się również, że funkcjonowanie korporacji nie jest obecnie niczym zagrożone, a tym, czego można spodziewać się w przyszłości, to zwiększenie ich liczby i możliwości oddziaływania na globalną gospodarkę.

4. Miejsce bezpośrednich inwestycji zagranicznych w polskiej gospodarce

Polska jest krajem, w którym od 1994 roku nieprzerwanie prowadzi się analizy poziomu napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Z danych tych wynika, że zagraniczni inwestorzy chętnie lokują swoje inwestycje na obszarze naszego kraju. W latach 1994-1999 następował systematyczny wzrost wartości BIZ. Osiągane w tych latach wartości były jednak znacznie niższe niż te notowane obecnie. Na

¹⁴ United Nations Conference on Trade and Development UNCTAD, *World Investment Report 2012, Towards New Generation of Investment Policies*, Annex table I.1, FDI flows, by region and economy, 2006-2011, s. 169-172.

przykład BIZ w latach 1994 i 1999 osiągnęły odpowiednio wartości 1581 mln EUR i 6824 mln EUR. W roku 2000 wartość inwestycji zamknęła się kwotą ponad 10 334 mln EUR. Poza latami 2001-2003, w których nastąpiło zmniejszenie poziomu napływu BIZ, już w 2004 roku osiągnęły one powtórnie wartość ponad 10 000 mln EUR. Było to związane z zakończonym w maju tego roku procesem akcesyjnym i przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej. W latach 2006-2007 wartość BIZ dla Polski przekroczyła kilkanaście miliardów euro. Spowolnienie gospodarcze i kryzys finansowy w latach następnych doprowadziły do zmniejszenia napływu inwestycji. W dalszym ciągu były to jednak wartości oscylujące wokół wartości 10 mld EUR¹⁵. W 2011 roku napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych do Polski wyniósł 13 567 mln EUR, z tego 1665 mln EUR poprzez wniesienie udziałów kapitałowych, 4839 mln EUR poprzez reinwestowane zyski i 7062 mln EUR w postaci pozostałego kapitału, głównie kredytów. W porównaniu z poprzednim rokiem wartość napływu BIZ wzrosła o 3094 mln EUR, tj. o 30%. Saldo wniesionych udziałów było mniejsze niż w 2010 roku (w 2010 roku – 3147 mln EUR, w 2011 roku – 1665 mln EUR), podobnie mniejsze były zyski reinwestowane przez inwestorów bezpośrednich (w 2010 roku – 5620 mln EUR, w 2011 roku – 4839 mln EUR). Znacząco, w porównaniu z poprzednim rokiem, wzrósł napływ pozostałego kapitału, głównie kredytów. W 2010 roku wyniósł on 1706 mln EUR, rok później ponad 7062 mln EUR¹⁶.

W 2011 roku największy napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych odnotowano z Luksemburga (4542 mln EUR), Hiszpanii (4318 mln EUR), Niemiec (3592 mln EUR) i Szwecji (2617 mln EUR). Zanotowano także wycofanie się inwestorów z Polski (tzw. dezinwestycje), m.in. z Irlandii (2946 mln EUR) i Szwajcarii (2424 mln EUR). Zagraniczne inwestycje bezpośrednie trafiły przede wszystkim do sektora zajmującego się działalnością finansową i ubezpieczeniową (3459 mln EUR), działalnością profesjonalną, naukową i techniczną (2529 mln EUR) oraz działalnością budowlaną (2188 mln EUR)¹⁷. Największym projektem inwestycyjnym w 2011 roku, dla którego pozytywną decyzję inwestycyjną wydała Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych SA (PAIiIZ)¹⁸, była warta 353,75 mln EUR inwestycja producenta samochodów Fiat Auto Poland w nową linię produkcyjną w fabryce w Tychach. Ze względu na swój charakter nie wiąże się ona jednak ze stworzeniem nowych miejsc pracy. Aż 400 miejsc pracy miało zostać utworzone poprzez realizację inwestycji (96 mln EUR) w postaci budowy fabryki produkującej szyby samochodowe w Chmielowie (Pilkington). Trzecie miejsce

¹⁵ Informacje na podstawie: http://www.paiz.gov.pl/polska_w_liczbach/inwestycje_zagraniczne [dostęp: 14.02.2013].

¹⁶ *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w 2011 roku*, Narodowy Bank Polski, Departament Statystyki, 29.10.2012, s.2.

¹⁷ Tamże, s. 3 i nast.

¹⁸ Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych, powstała w 2003 roku, pomaga inwestorom wejść na polski rynek oraz w najlepszy sposób wykorzystać istniejące na nim możliwości. PAIiIZ działa również jako Krajowy Punkt Kontaktowy OECD, http://www.paiz.gov.pl/o_agencji/czym_sie_zajmujemy [dostęp: 24.02.2013].

przypadło indyjskiej firmie Uflex, światowemu potentatowi w produkcji folii, który zdecydował się wybudować kosztem 65 mln EUR fabrykę we Wrześni oraz na terenie Wałbrzyskiej Strefy Ekonomicznej. Kolejne dwa miejsca na liście największych inwestycji zagranicznych obsługiwanych przez PAIiIZ w 2011 roku zajęły projekty chińskiej firmy przemysłu maszynowego Liu Gong oraz niemieckiego producenta samochodów Volkswagen. Każdy z nich wart był 62,5 mln EUR

Warto zauważyć, że wśród największych projektów inwestycyjnych 2011 roku PAIiIZ najliczniejszą grupę stanowiły projekty motoryzacyjne. Cztery takie projekty znalazły się w pierwszej dziesiątce inwestycji o najwyższej wartości w ubiegłym roku, natomiast sześć zakwalifikowało się do pierwszej dwudziestki. Jeśli chodzi o liczbę utworzonych miejsc pracy, najważniejszym projektem w 2011 roku była inwestycja chińskiej spółki BriVictory TPV/AUO, która w Gorzowie Wielkopolskim ma rozwijać swój kampus technologiczny, zapewniając tym samym pracę blisko dwóm tysiącom osób. Projekt ma pochłonąć 14 mln EUR i być realizowany do 2014 roku. Drugie i trzecie miejsce na liście zajęły odpowiednio amerykańska firma z branży Business Process Outsourcing (BPO), State Street, której zamiarem jest stworzenie w Krakowie 600 miejsc pracy, kosztem 2 mln EUR, oraz chińska firma Liu Gong, która obiecała dać pracę 500 osobom.

Jak wynika z analiz zawartych w raporcie „Research the Central and Eastern Europe. What makes companies invest in Poland?”¹⁹ w 2011 roku Polska zajęła pierwsze miejsce – wśród krajów Europy Środkowo-Wschodniej należących do UE – pod względem wartości pozyskanych BIZ. Drugie miejsce zajęły Czechy z wynikiem ponadtrzykrotnie mniejszym od uzyskanego przez Polskę. Na tak znaczny poziom bezpośrednich inwestycji zagranicznych wpływ miał wyższy niż w innych krajach rozwój gospodarczy oraz fakt, iż Polska jest obecnie największym beneficjentem funduszy strukturalnych. Autorzy raportu stwierdzają ponadto, że Polska to kraj, który może posłużyć za doskonałą bazę do koordynowania działalności biznesowej na Europę Wschodnią oraz inne kraje regionu. Posiada chłonny rynek wewnętrzny, przez co zapewnia stały popyt na produkty i jest mniej wrażliwy na wahania koniunkturalne. Polska posiada również idealną lokalizację, skąd inwestorzy zagraniczni mogą transportować, wytworzone tańszą siłą roboczą, towary dalej do państw Europy Zachodniej.

Oceniając cały region Europy Środkowo-Wschodniej, należy podkreślić, że w porównaniu z poprzednim, w 2011 roku odnotowano, 29% wzrost napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Dotychczas inwestycje miały największy udział w produkcji w sektorze przemysłowym. Obecnie można zaobserwować wyraźny trend w zwiększaniu ich znaczenia w takich branżach, jak telekomunikacja, teleinformatyka, usługi finansowe, b+r oraz *outsourcing* (szczególnie w branży IT), czyli sektorach wykorzystujących potencjał intelektualny²⁰.

¹⁹ Raport, opracowywany przez ConQuest Consulting, przedstawia analizę atrakcyjności inwestycyjnej jedenastu państw Europy Środkowo-Wschodniej.

²⁰ *Research the Central and Eastern Europe. What makes companies invest in Poland?*, ConQuest Consulting z/s w Warszawie 2013, s.13, <http://www.oferta.conquest.pl/reach-the-cee/> [dostęp: 03.03.2013].

5. Zakończenie

Realizowane w Polsce i innych krajach naszego regionu bezpośrednie inwestycje zagraniczne, przyczyniając się do podwyższenia poziomu rozwoju gospodarczego, powodują większe zainteresowanie transnarodowych korporacji tym obszarem. Ważne jest jednak, aby realizacja bezpośrednich inwestycji zagranicznych była realizowana w sposób przemyślany i gwarantujący efektywność ekonomiczną, nie tylko dla korporacji, ale przede wszystkim dla państwa, w którym jest dokonywana. Należy też podejmować takie działania, które spowodują długotrwałe czerpanie korzyści ze zrealizowanych już inwestycji i staną się czynnikiem przyciągającym nowych zagranicznych inwestorów.

Literatura

Fuzje i przejęcia, red. W. Frąckowiak, PWE, Warszawa 2009.

Gutowski T., *Korporacja transnarodowa i jej siła oddziaływania na gospodarkę*, [w:] *Studia i materiały Instytutu Transportu i Handlu Morskiego. Biznes elektroniczny. Przedsiębiorstwo na rynku globalnym. Transport i handel morski*, red. H. Klimek, O. Dębicka, Wydawnictwo UG, Gdańsk 2011.

Gutowski T., *Rozwój przedsiębiorstwa we współczesnej gospodarce*, [w:] *Gospodarka elektroniczna – współczesne przedsiębiorstwo na rynku globalnym*, red. J. Winiarski, Wydawnictwo UG, Gdańsk 2010.

http://www.paiz.gov.pl/o_agencji/czym_sie_zajmujemy.

http://www.paiz.gov.pl/polska_w_liczbach/inwestycje_zagraniczne.

Jaworek M., *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w prywatyzacji polskiej gospodarki*, TNOiK „Dom Organizatora”, Toruń 2006.

Madej Z., *Powiązania między globalnym a polskim rynkiem kapitałowym*, [w:] *Globalizacja. Mechanizmy i wyzwania*, red. B. Liberska, PWE, Warszawa 2002.

OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment, third edition, OECD, Paris 1996.

Przedsiębiorstwo, zasady działania, funkcjonowanie, rozwój, red. J. Żurek, Fundacja Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2007.

Przemiany we współczesnej gospodarce światowej, red. E. Oziewicz, PWE, Warszawa 2006.

Research the Central and Eastern Europe. What makes companies invest in Poland?, ConQuest Consulting z/s w Warszawie 2013, <http://www.oferta.conquest.pl/reach-the-cee/>.

Rozkwitalska M., *Zarządzanie międzynarodowe*, Difin, Warszawa 2007.

Transnational Corporation in World Development, United Nations Center on Transnational Corporation, New York 1983.

United Nations Conference on Trade and Development UNCTAD, *World Investment Report 2012, Towards New Generation of Investment Policies*, Annex table I.1, FDI flows, by region and economy, 2006-2011.

Zabielska I., Fierek M., *Korporacje transnarodowe jako podmiot procesu globalizacji*, <http://www.konferencja.edu.pl/ref8/pdf/pl/Zabielska-Fierek-Olsztyn.pdf>. [dostęp: 17.02.2013].

Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w Polsce w 2011 roku, Narodowy Bank Polski, Departament Statystyki [dostęp: 29.10.2012].

FOREIGN DIRECT INVESTMENTS AS THE MAIN WAY OF TRANSNATIONAL CORPORATIONS' INVESTMENTS IN POLAND

Summary: Transnational corporations are one of the most important players in the global economy. They realize their business objectives by foreign direct investment in other countries. Investment capital, new technologies, products and modern management also provide a strong impetus on the economic development. A large value of FDI in Poland contributes to the perception of our country as a state which is foreign investment friendly. In the next years, some actions should be taken to provide long-term benefit of the investment already made, and to attract new foreign investors.

Keywords: foreign direct investment, transnational corporation, globalization.